

Når uenighed gør stærk

- om samarbejdet mellem forældre og pædagoger

Af **Kurt Rasmussen**

Februar 2012

Dorte er irriteret. Ikke voldsomt, men alligevel så meget, at det tager lidt energi og opmærksomhed fra arbejdsglæden. Det er Sofies mor, hun er irriteret på.

Dorte er pædagog. En god pædagog. Hun er energisk og fagligt opdateret. Hun tør skubbe til holdninger og normer, og det sætter omgivelserne som regel pris på. Men hun har også format til selv at bede om hjælp. Det gør hun nu i forbindelse med Sofies mor.

Det var i tirsdags, da Sofies mor lige var kommet ind af døren for at hente Sofie. Dorte siger til Sofie, at hun lige skal huske, at lægge de ting hun har leget med på plads i reolen. Det har Sofie ikke lige lyst til. Så gør mor det for hende. Det er det, der irriterer Dorte.

Dortes perspektiv er, at hun vil gøre det, hun er ansat til. Hun vil udøve pædagogik. Hun vil lære Sofie, at når man er en del af en gruppe, så er der både fornøjelser og pligter.

Sofies mor har savnet Sofie. Hun er træt efter en lang arbejdsdag. Hun skal hen og hente Sofies lillebror bagefter, men først skal hun lige nå at handle ind til aftenmaden. Og så hjem, og lave aftenmad inden det bliver for sent, så familien kan få et par – forhåbentlig – gode timer sammen inden sengetid. Hun kan godt fornemme, hvad Dorte er ude på – synes sådan set også, at det er OK, men lige nu har hun bare ikke brug for en konflikt og dårlig stemning. Så hun rydder op for Sofie og siger tak for i dag.

At tage sig selv alvorligt

Da Dorte giver sig selv tid til at få snakket om det her, kan hun uden besvær tune ind på Sofies mors gode grunde. "Jeg er jo også selv mor", som hun siger. Hendes irritation forsvinder som dug for solen, og hun bestemmer sig for at snakke med Sofies mor. Ikke for at overbevise Sofies mor om noget, men for at fortælle om sine egne refleksioner, at hun blev fanget i sit eget pædagogiske projekt, og at hun derfor blev irriteret over, at Sofies mor ikke gik med på hendes præmis. Og så vil hun gerne høre, hvad Sofies mor har tænkt om situationen.

Man kan sige, at Dorte tager ansvar for sin egen del af problemet, nemlig det at hun er irriteret. Hun ved også, at når man er irriteret, står det i vejen for "den gode kontakt". Samtidig ved hun, at det kan være svært at komme af med irritationen, alene ved sin egen rationelle tænkning, og hun har erfaring for, at hvis hun tager sig selv og sin irritation alvorligt og bruger lidt tid på at snakke om det, vil den sandsynligvis slippe sit tag hurtigere. Og det gjorde den.

Irritation og lignende følelser ligger lidt som en tåge over ens klarsyn. Så da tågen er fordampet, ser Dorte nye perspektiver i episoden med Sofies mor. Hun ser, at den kan være en invitation til, sammen med Sofies mor, at få udvekslet deres forskellige perspektiver. Og med det kendskab hun har til Sofies mor, er hun sikker på, at deres samarbejde fremover sagtens kan rumme deres forskellige tilgang.

Forskellig tilgang

Det med forskellig tilgang handler bl.a. om

- at forældrenes perspektiv er "mit barn" og "forældrekærlighed".
- at pædagogernes perspektiv er "gruppen" og "pædagogik".

Sådan er det, og sådan skal det givetvis være. Når forældre og pædagoger bliver bevidste om, at det er sådan, bliver det ofte lettere at forstå at værdierne, holdningerne og handlingerne kan være forskellige, og at den forskellighed ikke kan eller skal fjernes. Den er et vilkår.

Min baggrund

Jeg har i mange år undervist pædagoger, lærere, psykologer og sundhedsplejersker i forældresamarbejde. Og så er jeg familieterapeut og har derfor også mødt mange familier. Her i januar blev jeg inviteret af KFO, (Københavns Forældreorganisation), først til et seminar med KFO's bestyrelse og efterfølgende til en aften med forældre. Temaet var begge gange forældrenes samarbejde med daginstitutionerne.

På mange områder kunne jeg bruge de samme tilgange i forhold til forældre, som jeg bruger i forhold til pædagoger omkring samarbejdet. Men der var et perspektiv, som blev efterlyst af rigtig mange forældre, som jeg ikke har hørt formuleret helt på samme måde fra pædagoger.

Det, forældrene efterlyste, var en kultur, hvor også uenigheden er velkommen. Dvs. at kunne snakke om uenighed sådan, at man bliver klogere på hinandens perspektiver, intentioner og gode grunde. Ikke nødvendigvis for at blive enige, men bl.a. for at forstå hinanden og for at finde ud af, hvordan man kan samarbejde respektfuldt, også når man ikke er enige.

Det siger sig selv, at det vil være ret sandsynligt, at der blandt barnets voksne vil være forskellige opfattelser af, hvordan man skal opdrage eller inddrage eller udøve pædagogik, og at denne forskellighed kan blive til uenighed. Og kan uenigheden ikke håndteres med gensidig respekt, men bliver til mere eller mindre permanent dårlig stemning, så bliver det til en belastning både for barnet og for barnets voksne.

Før og nu

Det er ikke mere end 40-50 år siden, at det at have en titel i sig selv gav autoritet. En autoritet som sjældent blev udfordret. Der var også en tydeligere opdeling mellem, hvad der var mande- og kvindeopgaver. Far tjente pengene. Mor passede hjemmet og børnene. I forhold til børn var det vigtigt at se på, hvad de kunne og gjorde. De skulle opføre sig ordentligt og gøre, hvad der blev sagt.

Lærere og pædagoger (de sidste var der ikke ret mange af den gang), bestemte i meget høj grad på deres enemærker. Hvis børn ikke fulgte reglerne, lå det lige for, at de voksne håndhævede deres autoritet ved at blive autoritære. Lydighed var en af de gennemgående værdier i opdragelse. Det mente man var en nyttig dyd for at kunne klare sig i industrisamfundet.

Men det er det ikke i dag. Hvor vi før var ydrestyrede, er det nu nødvendigt, at hver enkelt af os kan tage ansvar. For at kunne tage ansvar både for os selv og i forhold til andre, skal vi have en stærk selvfølelse, en indre GPS, som kan hjælpe os med at finde vej i livet. For at få denne ansvarlighed er det ikke nok at interessere sig for, hvad børn gør og kan. Det er også helt nødvendigt, at interessere sig for hvem barnet er. På den måde lærer barnet også sig selv at kende. Selvindsigt er nødvendig for at kunne forstå og handle ansvarligt overfor andre mennesker, når der er færre ydre autoritative normer og regler.

Forskerne

For et par årtier siden begyndte det for alvor at gå op for forskerne, at børn ikke bare er "tomme tavler" når de bliver født. De er allerede "nogen". Man kan sige det på den måde, at de er verdensborgere, som er programmeret til at kunne lære alt, men det der udvikles, er det de har brug for i de sammenhænge, de fødes ind i. Det potentiale de har med sig udfoldes i relationer med andre mennesker. Vi kan ikke præcist vide, hvad potentialet er, men vi ved, at voksne der er funderet i sig selv, kender egne grænser og som har evne til nærvær og kontakt er af afgørende betydning for, at det potentiale barnet har med sig udvikles.

Kvinder og mænd

Blandt de store omvæltninger der er sket over de sidste 50 år er også, at kvinder insisterer på et liv uden for hjemmet. Også efter at de er blevet mødre. Tilsvarende er mænd – i lidt langsommere tempo – ved at få øjnene op for livet i hjemmet og samværet med børnene. Det betyder, at det ikke mere på forhånd er klart defineret hvad det er dit og mit. Hver familie må opfinde deres måde. Man bliver nødt til at samarbejde om, hvordan der kan blive plads til både "din måde" og "min måde".

Pædagogerne

På den enkelte institution må pædagogerne ligesom forældrene opfinde deres måde at indrette sig på, med lige præcis deres pædagogiske kultur. Hvis barnet skal finde tryk mellem alle disse "måder" er det nødvendigt, at de voksne kender hinanden så godt, at de forstår de intentioner, der ligger bag meninger, holdninger og handlinger.

Børn

Børn kan i vid udstrækning godt klare, at de voksne som de er afhængige af, er forskellige og handler forskelligt, så længe de grundlæggende har respekt for hinanden. De kan også sagtens klare, at der er uenighed og sågar konflikter mellem de voksne, når blot de voksne får løst konflikterne på en sådan måde, at alle parter efterfølgende er blevet klogere - både på sig selv og på hinanden. Permanent dårlig stemning og mangel på respekt mellem barnets voksne vil derimod være en belastning for barnet.

En banal uenighed som den mellem Dorte og Sofies mor vil let kunne udvikle sig til permanent dårlig stemning.

At forstå den andens forståelse

Det er ikke nødvendigvis let at forstå den andens forståelse. Hverken i den enkelte familie eller i familiens samarbejde med daginstitutionen. Det ser vi fx, når vi møder familier i familierådgivning og i familierterapi, og vi ser det også, når vi underviser pædagoger i forældresamarbejde.

Det, det handler om, er at blive oprigtigt nysgerrig på den andens forståelse. At komme helt derhen, hvor man helhjertet kan sige: "Nu tror jeg, at jeg forstår". Punktum. Pause. "Vil du høre, hvad jeg mener?". Det er let i teorien og ofte svært i praksis.

Når det lykkes

Når det i familierterapi og træning i relationskompetence for pædagoger lykkes at skabe den oprigtige nysgerrighed, så sker det nogle gange, at forskellighed eller uenigheder ændrer sig fra at være en belastning til at være en inspirerende berigelse.

Store forandringer

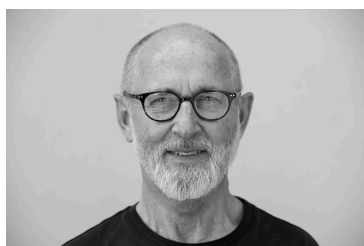
Familierne, institutionerne og samfundet har været igennem store forandringer over de sidste årtier. Vi har indrettet os på måder, som gør op med flere hundrede års rollemønstre. At vi ind i mellem er lidt famlende i forsøget på at finde hinanden på helt nye præmisser er vel ikke så underligt. Det er heller ikke så underligt, at det kan være fristende for politikere, forældre og pædagoger at skyde skylden på hinanden, når det er svært. Men det er ikke løsningen.

At kaste med sten

Det er dumt at kaste med sten, når vi alle sammen bor i glashuse. Når det er svært må alle parter have styrke til at erkende, at – det er svært. Svært for dig og svært for mig. Og den erkendelse kan være et meget konstruktivt udgangspunkt for udviklende samarbejde. De bæredygtige svar kan kun findes i fællesskab.

Hvad så med Sofie?

Jeg tror at det bliver sådan, at Sofies mor og Dorte de fleste dage bare behøver at kikke respektfuldt på hinanden og på Sofie. Så kender de det svar, der er brug for lige nu. 😊

Kurt Rasmussen har en pædagogisk uddannelse og er familie- og psykoterapeut, MPF. Kurt Rasmussen er tilknyttet DFTI, Dansk Familierapeutisk Institut, hvor han underviser kommende familie- og psykoterapeuter, samt fagfolk i professionelle relationer. Tidligere har han arbejdet som bl.a. leder på behandlingsinstitution og chef i socialforvaltning.

kontakt@dfti.dk